

УДК 008:069

DOI 10.32461/2226-3209.4.2025.351831

Цитування:

Руденко С. Б. Неортодоксальна деколонізація соціокультурної системи через фреймворки репрезентацій культурних цінностей та спадщини. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 4. С. 31–38.

*Руденко Сергій Борисович,
доктор культурології, доцент,
завідувач кафедри мистецтвознавчої
експертизи Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
<https://orcid.org/0000-0002-2319-1845>
rudenkosb@ukr.net*

Rudenko S. (2025). Non-Orthodox Decolonisation of Sociocultural Systems through Representational Frameworks of Cultural Heritage. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 4, 31–38 [in Ukrainian].

НЕОРТОДОКСАЛЬНА ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СИСТЕМИ ЧЕРЕЗ ФРЕЙМВОРКИ РЕПРЕЗЕНТАЦІЙ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ І СПАДЩИНИ

Мета дослідження – верифікувати спадщинний підхід як засіб неортодоксального подолання суперечностей деколонізаційного дискурсу. **Методологія статті.** У межах деколонізаційного дискурсу виокремлено такі пласти: онтологічний, ідеологічний, епістемічний і технологічний. Відповідно застосовано інженерний підхід, науковий критицизм, скептичний емпіризм (подолання симулякрів), валоризація (логоевристику, селекцію, дескрипцію, валідацію, верифікацію, критику). Наслідок валоризації – ієрархізація значущості, структуризація (виявлення системних зсувів соціокультурної системи), темпоралізація. **Наукова новизна.** Вперше завдяки застосуванню спадщинного підходу операціоналізовано ключові параметри дискурсивних практик деколонізації в контексті процесів культурно-цивілізаційної динаміки – негентропію та антикрихкість. За результатами дослідження розроблено матрицю дискурсивного калібрування деколонізації як інструмент для ухвалення рішень, що впливають на трансформацію соціокультурної системи. На відміну від домінантних інтерпретативних та нормативно-етичних підходів у деколонізаційних студіях, запропоноване дослідження розглядає деколонізацію не як ціннісну позицію або дискурсивну ідентичність, а як змінну складну соціокультурну динаміку, що потребує інструментального калібрування. Саме відсутність операціоналізованих параметрів і моделей ухвалення рішень зумовлює нефальсифікованість і практичну непридатність значної частини сучасних деколонізаційних підходів. Запропонована матриця усуває цю прогалину, переводячи деколонізаційний дискурс з режиму моральної легітимації в режим критичної релевантності, емпіричної верифікованості та коректної, об'єктивованої фіксації трансформацій соціокультурних систем. **Висновки.** Спадщинний підхід продемонстрував свою спроможність до впорядкування ризоматичних соціокультурних систем, зокрема в їхньому дискурсивному вимірі. Завдяки його застосуванню виокремлено базові параметри діагностики: ентропія / негентропія, крихкість / антикрихкість. Окреслено структурні зсуви, котрі можна охарактеризувати як «імовірно неминучі»: процивілізаційна модернізація (флуктуації), цивілізаційна фрагментація (біфуркація), спрямована до незворотності негацивілізація, й експоненційний рух до цивілізаційної трансгресії. Інставровано ієрархії: культурно-історичних контекстів, рівнів ідентичного розвитку, рамування інтерпретації спадщини, інтелектуально-методологічної підлеглості. Загалом музей виступає як інфраструктура (мета)культурної легітимації через фреймворки-репрезентації. Взаємодію фреймворків (Ф) і дискурсів (Д) можна представити у вигляді двох схем: Д–Ф–Д; Ф–Д–Ф. У першому випадку дискурс провокує спадщинну верифікацію і, як наслідок, зміну рамки міркувань. У другому – музей формує режим міркування, котрий виражається в упорядкованих дискурсивних практиках, що трансформують соціокультурну систему. Зрештою, музей повинен відновити процесуальність, яка в нього була в часи позитивістської науки. Саме в музейному середовищі свого часу були закріплені класифікації, що спричинили розвиток наукових дисциплін. Проте музей став застиглим пам'ятником позитивістської науки. Тож зараз настав час для переходу до нової епістемічної онтології.

Ключові слова: музей, культурна спадщина, культурні цінності, деколонізація, колонізація, постколоніалізм, неокolonіалізм, гібридний вплив, валоризація, репрезентація, метакультуронологія.

Rudenko Serhii, D.Sc. in Cultural Studies, docent, Head of Kazymyr Malevych Department of Art Expertise, National Academy of Culture and Arts Management

Non-Orthodox Decolonisation of Sociocultural Systems through Representational Frameworks of Cultural Heritage

The purpose of the article is to verify the heritage-based approach as an instrumental framework for resolving structural contradictions within contemporary decolonization discourse. **Methodology.** The study applies an engineering-oriented analytical model that differentiates four layers of the decolonisation discourse: ontological, ideological, epistemic, and technological. The methodological toolkit combines critical rationalism, sceptical empiricism, and valorisation procedures (logo-heuristics, selection, description, validation, verification, critique). The outcomes of valorisation are hierarchy formation, structural differentiation of systemic shifts, and temporal calibration of sociocultural dynamics. **Scientific novelty.** For the first time, through the application of a heritage-based approach, the key parameters of decolonisation discursive practices within the context of cultural-civilisational dynamics – negentropy and antifragility – are operationalised. Based on the results of the study, a matrix for the discursive calibration of decolonization is developed as a decision-making tool influencing the transformation of sociocultural systems. Unlike dominant interpretative and normative-ethical approaches in decolonisation studies, the proposed research conceptualises decolonisation not as a value position or discursive identity, but as a variable and complex sociocultural dynamic that requires instrumental calibration. The absence of operationalised parameters and decision-making models accounts for the non-falsifiability and practical inadequacy of a significant part of contemporary decolonisation approaches. The proposed matrix addresses this gap by shifting decolonisation discourse from the mode of moral legitimization to a regime of critical relevance, empirical verifiability, and the correct, objectified fixation of sociocultural transformations. **Conclusions.** The heritage-based framework proves effective for structuring rhizomatic sociocultural systems and recalibrating decolonisation discourse beyond moralised or activist paradigms. Museums are reconceptualised as epistemic laboratories capable of programming sociocultural reality through representational frameworks. This necessitates a transition from static positivist museology toward a processual epistemic ontology.

Keywords: museum; cultural heritage; cultural values; decolonisation; neo-colonialism; antifragility; entropy; valorisation; representation; sociocultural dynamics.

Актуальність теми дослідження. Дискурс деколонізації отримав новий імпульс в сучасних умовах цивілізаційного напруження. Складається амбівалентна ситуація, коли ті ж самі суб'єкти розглядаються і як колонізатори, і як деколонізатори. До них, зокрема, належить Україна. Прагнучи включення до західного лімесу [14], українська сторона, фактично, послуговується дискурсом деколонізації від «деколонізаторів». Отже, дискурсивні практики деколонізації досягли крайнього рівня суперечності та маніпулятивності, що вимагає верифікації їхньої епістемічної сили.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема неефективності та провальності ідеї колоніалізму в соціокультурному та цивілізаційному вимірі вперше була помічена Г. Ле Боном [3, 4] на стику XIX та XX ст. Приблизно в цей самий час Ф. Ніцше [5] сформулював важливу культурно-філософську ідею ресентименту. Якщо розвинути його міркування, можна стверджувати, що ідея по суті насильницького просвітництва, тягне за собою заперечення цивілізації. Процеси деколонізації підтвердилися вже у першій половині XX ст. У XXI ст. вихід армії США із Афганістану і утвердження в цій країні Талібану підтвердив зазначену тезу.

Деколонізаційний дискурс отримав значний імпульс і чітку рамку завдяки програмному виступу М. Хрущова [11] на засіданні ООН у 1960 р. Отже, вже не ранніх стадіях він мав виконувати не епістемічну

функцію, а бути засобом гібридних операцій впливу. Власне, цей дискурс з того часу вже не передбачав жодної гіпотетичності, котра мала пройти випробування сумнівом. Залишалося лише наповнити рамку науковим контентом. Враховуючи окреслений провенанс, цілком очікувано, що напрацювання Е. Саїда [8, 9] та Г. Ч. Співак [18] отримали марксистське та, ширше, соціалістичне (у тлумаченні Г. Лебона [15]) підґрунтя. Предтечею цього дискурсу стали політичні маніфести Ф. Фанона [13]. В українському інтелектуальному середовищі, що зазнало впливу радянського марксизму, деколонізація, природно, зустрічає компліментарний відзив.

Водночас, українські фахівці з деколонізації стикаються із проблемою невідповідності деколонізаційної моделі із українськими культурно-історичними реаліями. Саме тому, українським дослідниками, щоб зберегти зрозумілі західній гуманітаристиці патерни, доводиться створювати адаптаційні поняття. Серед них, «амбіколоніальність» С. Бедаревої [1]. Його сутність полягає у тому, що після деколонізаційної сепарації України у колективній психології росіян посилюється особливий obsesivний стан, що стимулює прагнення до окупації та приборкання України. Хоча, якщо послуговуватися ніцшеанською термінологією, росіяни переживають саме почуття ресентименту до колишнього колонізатора. Звісно, такий підхід руйнує

можливість застосування деколонізаційного дискурсу як такого.

Дискурс деколонізації є настільки зашумленим і заплутаним, що його упорядкування може бути здійснене на фундаментальному рівні. Таким є спадщинний рівень.

Мета дослідження – верифікація спадщинного підходу як засобу неортодоксального подолання суперечностей деколонізаційного дискурсу.

Виклад основного матеріалу. Деколонізація спадщини у світі багато в чому зводиться до вилучення з музейних описів неполіткоректних слів та вандалізації (цей термін вживаємо у нейтральному контексті, як цілеспрямоване символічне знищення монументальних об'єктів) нерухомих пам'яток в стихійній манері, чи в організованому нормативному порядку із подальшою музеєфікацією. З початку повномасштабного вторгнення сформувався запит на виокремлення українських культурних об'єктів у музейних репрезентаціях. Уточнювалася національна приналежність авторів, країна їхнього походження з відкиданням формальної імперської приналежності.

Для того щоб унаочнити й комплексно представити ці процеси, розглянемо ситуацію довкола Царських Врат у Музеї Вікторії та Альберта. Це об'єкт, фактично, було викрадено радянською владою (експропрійовано) і продано на Захід, в результаті чого об'єкт опинився в одній із найбільших колекцій прикладного мистецтва і дизайну у світі. Враховуючи профіль музею, тема національної ідентифікації цієї пам'ятки була другорядною, й походження, загалом, було відомим і не приховувалося. Представники заповідника Києво-Печерська Лавра, з якої і походять Врата, звернули увагу на пам'ятку й вирушили до музею. В ході валідації було з'ясовано, що об'єкт має неточності у атрибуції, враховуючи деколонізаційну перспективу [12].

Найбільшим тригером стала прив'язка артефакту до постаті Катерини II, котра в українському контексті має різко негативну оцінку. З ретроспективної позиції саме вона ліквідувала Гетьманщину та Запорозьку Січ – осередки ранньомодерної доби. Також за її правління було розроблено й втілено у життя міф про російський Крим, що резонує із сучасними подіями. Загалом наведений ситуаційний аналіз демонструє відповідність деколоніальній рамці. Катерина II діяла цілком в дусі просвітницької ідеології та абсолютистської монархії, руйнуючи локальні

устрої життя. Невідповідність полягає лише в тому, що цариця не була росіяною за походженням і прийшла до влади в результаті перевороту, але в межах, по суті, колоніального уряду Російської Імперії. Її правління закріпило стан внутрішньої колонізації.

Отже, на рівні верифікації було виявлено номінальність прив'язки постаті Катерини II до Царських Врат, імовірно, спричинену ринковими обставинами (царські врата в обох сенсах). Але на рівні критики, деколонізаційна теорія виявляє хиби. Деколонізація як консервація соціокультурного устрою та антимодерна онтологія тягне за собою встановлення системної ентропії. Тут важливо зафіксувати важливий культурно-історичний зсув. Запорозька Січ узгоджувалася з ідеями ренесансного гуманізму, зокрема, утопією Т. Мора. Вона була квазідержавним утворенням нового типу, де самоорганізація та самозахист йшли від особистої ініціативи, що руйнувало становий феодальний режим. Зрештою, саме існування Січі було однією із передумов створення українського варіанту Речі Посполитої (олігархічної ранньомодерної республіки) – Гетьманщини. Проте у другій половині XVIII ст. ранньомодерна ідентичність почала занепадати. На її зміну мала прийти модерна національна ідентичність, котра починається із зіткнення елітарної консервативної моделі Г. Сковороди та народницької концепції І. Котляревського. Таким чином, ключовим є не сам факт ліквідації козацького устрою, а втрата локальних інститутів для оформлення модерної національної ідентичності, та подальша безкомпромісна боротьба російського уряду загалом з українською інтелігенцією як творцями нової (з одночасним амбівалентним ставленням імперського колоніального центру).

Зауважимо, що критика європейського гуманізму в рамках деколонізаційного дискурсу витікає із неточностей у тлумаченні історії європейської культури. Гуманізм передбачав особистісний розвиток, заснований на власному виборі. Напротивагу цьому, Просвітництво передбачало насильницьке, дисциплінарне, масове навчання. Іншими словами, «модернізуйся, або погибай». На сучасному етапі, ця максима доведена до радикальної гіперболізації в межах ідеології так званого «темного просвітництва» (ідеології ресентиментарної ентропійної колонізації).

За критикою в межах валоризації іде ухвалення рішення. Українська сторона, попри те, що Врата передбачають повернення з огляду

на реституційну логіку, вирішила не педалювати цього питання. Натомість, Заповідник досяг уточнення атрибуції та домовився про внесення змін у характер експонування пам'ятки. На перший погляд, це тягнутиме за собою зміну репрезентації. Проте профіль музею Вікторії і Альберта в цілому, нівелюватиме цей локус. Варто звернути увагу на те, що британський музей діє цілком у дусі створених британською музейною асоціацією рекомендацій в царині деколонізації. Як відомо, музеї є архаїчними структурами, й найменші зміни в репрезентації є зміною епістемічного режиму. Саме це й спричиняє інституційну критику. Якщо ж музеї будуть гнучкіше реагувати на найбільш голосні деколонізаційні шуми від найбільш маргіналізованих груп [6], формально зникнуть підстави для інституційних звинувачень. Саме тому активні суб'єктні апеляції української сторони були оперативно задоволені. Але, водночас, це не означає кардинальних змін в розумінні української культури. І, що важливо, лише субститує «відновлення справедливості», що лежить в основі ресентиментарних інтенцій. Стимулюючи схильність задовольнитися меншим, й навіть собі, що саме в цьому і полягало справжнє прагнення.

Пікантності ситуації додає те, що саме британська сторона розробила для України рекомендації з деколонізації. Звісно, британці обізнані із проблемою, оскільки живуть у спадщинному оточенні класичної колоніальної імперії. Проте проблема релевантності української культури деколонізаційному дискурсу, зокрема, і з ретроспективного фокусу, залишається невирішеною. А метапроблема полягає в тому, що проблема релевантності не ставиться. Необхідність деколонізації української культури стала загальним місцем і самоочевидною аксіомою. В цьому і полягає ключовий епістемічний структурний зсув, що тягне за собою трансформації у решті шарів деколонізаційного дискурсу та його практичні втілення.

З технологічного боку, ключовим є те, що музей нездатний змінювати епістемічні режими, якщо він перебуває кунсткамерному стані [17]. Багато серед найбільших європейських музеїв постали саме із кунсткамер, і організаційно відтворюють мануфактурні патерни. Репрезентації статичні. Культурна спадщина затиснена у лещата меморіальності. Подолати це можна шляхом переходу до технологічного майндсету. Музей постає як лабораторія соціокультурних

об'єктивованих сенсів, формуючи передумови для ухвалення рішень в соціокультурній системі. Таким чином, музейні та спадщинні репрезентації будуть здатні не лише реагувати на соціокультурні зміни, а й програмувати реальність, масштабуючись у суспільній ризомі.

Прикладом критичної перевірки деколонізаційного дискурсу став проєкт «Креативна деконструкція» в Музеї театрального, музичного та кіномистецтва України. Музей загалом здійснював стихійний демонтаж радянських пропагандистських компонентів експозиційного простору. Проте розділ історії українського театру до 1917 року коригувався лише наративно – через адаптацію тексту екскурсії.

Об'єктом методу деконструкції, зазвичай, були тексти. Проте деконструкція тексту є принципово неможливою через неможливість його повної інвертованості без втрати смислу (в дельозівському прочитанні). Натомість музейна, і, ширше, спадщинна репрезентація, завдяки довільній маршрутизації, може оглядатися спочатку і до кінця – і в зворотному напрямку. Це дозволяє контролювати симуляцію часу – обернене та пряме темпоральне проєктування, уникаючи темпоральної атрофії (коли час іде, але нічого не відбувається). Ще один аспект полягає у тому, що текст деконструється лише віртуально – деконструкція не впливає на його раз і назавжди сформовану структуру. Натомість попередня репрезентація придатна до буквальної фізичної зміни форми, палімпсесту, – аж до повної безслідної перебудови. Таким чином, деконструкція, втілена у музейних та нерухомих пам'ятках, має набагато більший епістемічний потенціал, ніж текстова. Епіфеноменальність її зведена до мінімуму. Спадщинна деконструкція є більш релевантною очікуванням від застосування цього методу.

Операційний бік процесу валоризації детально описаний у «Концепції нової експозиції музею театрального музичного та кіномистецтва України. Тож у цій статті зупинимось саме на оприявлених структурних зсувах. Внаслідок застосування цього методу було подолано патерни примітивного сільського «побутового» театру, і, натомість, з'ясовано виняткову роль театру у інституалізації української модерної національної ідентичності. Власне, тут проявилася колонізація української культури як зумисне стримування її розвитку. Радянська репрезентація вибудовувалася на наступній

стереотипній логіці: селяни – реакційний клас, що не має модерного майбутнього, український театр – для селян, антимодерний і непридатний для урбаністичного середовища, смислове поле вистав – збіднене.

Натомість у деконструйованій репрезентації запущено процес інставації: концепція Гердера з народним духом, інсценізація народних основ громадянської нації, виступи для представників дрібної інтелігенції – «будителів нації». Загалом, варто зауважити, що політична культура вимагає перформативності. Український театр створив відповідний перформативно-політичний простір, котрий потім влився у відповідні державницькі інституції з 1917 р. Також вдалося розчистити зашумленість залишків старої музейно репрезентації, прибрати хронологічні петлі, фонові темпоральні якорі, що походили із радянської історіографії. В цілому, було нівельовано аберації, котрі деформували сприйняття динаміки українського культурного поступу.

Окремий блок радянської колонізації в експозиції театального музею був пов'язаний із нав'язуванням проросійської оптики. Тут треба зазначити, що пряме ототожнення СРСР як із її державним попередником, так і з наступником є надто грубим. Інтернаціональна радянська номенклатурна верхівка пробувала експлуатувати глибинний російський шовінізм, легітимуючи його на культурному рівні, але контролюючи на політичному. По-перше, це мало ієрархізувати національну систему довкола «старшого брата», котрий, втім, не був найрозвиненішим з позиції модерного націоналізму (а, отже, його ідентичність могла бути демонтована у економніший спосіб).

По-друге, лабораторне домінування мало пришвидшити розкладання решти національних спільнот і підготувати ґрунт для формування радянської постнаціональної спільноти на російському субстраті. Завдяки деконструкції вдалося відновити реальний масштаб української культури, котрий у старій експозиції був зменшений буквально – з просторової точки зору. Вдалося також уникнути семантично-когнітивних завад, пов'язаних із підміною ідентичнісного контексту. Наприклад, переосмислені твори М. Гоголя, котрий передчував напруження між імперською та українською національною ідентичністю, посилене становленням дисциплінарного суспільства. Письменний прагнув попередити загрози, що постають перед особистістю, підкреслити необхідність захисту людиноцентричності.

Ще один зсув – подолання притлумленої десятиліттями інтенції до самостійного мислення. Боягузливою узалежненістю думки була прошита радянська репрезентація 1970-х років, що частково збереглася в театральному музеї й стала предметом деконструкції. Варто зауважити, що ключова ідея Просвітництва була спотворена від початку. Вона була сформульована ще І. Кантом і полягала у тому, що дорослішання суспільства передбачає взяття на себе кожним з його членів інтелектуальної відповідальності – простіше кажучи, набуття мужності послуговуватися власним розумом.

У цій точці, до стрижневої концепції деколонізаційної концепції теорії, розробленої Е. Саїда. Ключовий дієвець дискурсу взиває до заходу із вимогою прийняти оптику Іншого («східняка», субалтерна). При цьому ця оптика може бути відверто окциденталістською. В цій позиції, насамперед, проглядається прагнення довести повносправність не так самому собі, як колишньому «пану». При чому сам «пан» все одно залишається байдужим, бо перебуває в іншій інтелектуальній традиції, котра базується на кантівській максимі, критицизмі, та залученні усього спектру цінного знання, яке може стати в нагоді.

Саме тому, деколонізаційний підхід може мобілізувати пригнічених, але не впливає на думку Іншого з протилежного боку. Змушувати його слухати, це те саме, що не чути скривдженого іншого. Врешті-решт, деколонізація сприяє посиленню ресентименту. В цьому контексті, українським кураторам спадщини варто зрозуміти, що Захід «зрозуміє», «почує» Україну і її культуру не через збільшення гучності, а лише пропустивши через власний інтелектуальний фільтр (наприклад, Т. Снайдера).

Враховуючи це, більш продуктивно вбачається культурницька робота всередині країни й сприяти її самодостатньому розвитку. Користуючись ніцшеанською термінологією, виховувати в собі пана, а не плекати раба. Для цього необхідно позбутися прикладного характеру дискурсивних практик. Теоретико-методологічні основи деколонізації не повинні залишатися непорушними – їх можна деконструвати (у картезіанському ключі).

Другим важливим кроком є подолання набутого філістерства та інтелектуальна емансипація. Витоки філістерства в українських культурно-історичних обставинах зумовлені специфічним локальним патерном «виховування» (від слова – «ховати») власної культури як фактору національної легітимації.

Для убереження її від знищення. Таким чином, необхідно було створити ефект, ніби, українські культурні зразки не потребують складного аналізу, оскільки не містять глибинних сенсів. Фактично, йдеться про прийняття нав'язаної репресивної рамки. Пороте довге удавання призводить до приростання маски. Тому філістерство з удаваного стає цілком реальним. В ході деконструкції, була проведена значна логоевристична робота, яка ретельно зафіксована [2].

Пострадянська українська інтелектуальна культура має символічно вчинити так само як головний герой «Московіади» Ю. Андруховича. Лише так можна позбутися навченості сперечатися заради суперечки (бахтіанських діалогізм), «ніколи і нічого ні у кого не вимагати» (булгаківська нормалізація передачі інтелектуальної влади). Постійно доводити, що вони не є «лайном нації», при цьому бути в опозиції до неї.

Отже, епістемічний пласт деколонізаційного дискурсу може бути корисним лише частково – для пізнорадянського інструментального колоніалізму, російського пострадянського неокolonіалізму, та усвідомлення філістерства, несуб'єктності та ресентиментарності, насамперед, у інтелектуальному середовищі.

Наукова новизна статті. Вперше завдяки застосуванню спадщинного підходу операционалізовано ключові параметри дискурсивних практик деколонізації в контексті процесів культурно-цивілізаційної динаміки – негентропію та антикрихкість. За результатами дослідження було розроблено матрицю дискурсивного калібрування деколонізації як інструмент для ухвалення рішень, що впливають на трансформацію соціокультурної системи. На відміну від домінантних інтерпретативних та нормативно-етичних підходів у деколонізаційних студіях, запропоноване дослідження розглядає деколонізацію не як ціннісну позицію або дискурсивну ідентичність, а як змінну складну соціокультурну динаміку, що потребує інструментального калібрування. Саме відсутність операционалізованих параметрів і моделей ухвалення рішень зумовлює нефальсифікованість і практичну непридатність значної частини сучасних деколонізаційних підходів. Запропонована матриця усуває цю прогалину, переводячи деколонізаційний дискурс з режиму моральної легітимації у режим критичної релевантності, емпіричної верифікованості та коректної, об'єктивованої фіксації трансформацій соціокультурних систем. Матрицю представлено у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1

Дискурс деколонізації в контексті культурно-цивілізаційної динаміки



Висновки. Спадщинний підхід продемонстрував свою спроможність до упорядкування ризоматичних соціокультурних систем, зокрема, у їхньому дискурсивному вимірі. Завдяки його застосуванню виокремлено базові параметри діагностики:

ентропія / негентропія, крихкість / антикрихкість. Окреслено структурні зсуви, котрі можна охарактеризувати як «імовірно неминучі»: процивілізаційна модернізація (флуктуації), цивілізаційна фрагментація (біфуркація), спрямована до незворотності

негацивілізація й експоненційний рух до цивілізаційної трансгресії. Інставровано ієрархії: культурно-історичних контекстів, рівнів ідентичнісного розвитку, рамкування інтерпретації спадщини, інтелектуально-методологічної підлеглості. В цілому, музей виступає як інфраструктура (мета)культурної легітимації через фреймворки-репрезентації. Взаємодію фреймворків (Ф) і дискурсів (Д) можна представити у вигляді двох схем: Д – Ф – Д; Ф – Д – Ф. У першому випадку, дискурс провокує спадщину верифікацію і, як наслідок, зміну рамки міркувань. У другому, музей формує режим міркування, котрий виражається в упорядкованих дискурсивних практиках, що трансформують соціокультурну систему. Зрештою, музей повинен відновити процесуальність, яка у нього була в часи позитивістської науки. Саме у музейному середовищі свого часу були закріплені класифікації, що спричинили розвиток наукових дисциплін. Проте музей став застиглим пам'ятником позитивістської науки. Тож зараз настав час для переходу до нової епістемічної онтології.

Література

1. Бедарева С. Амбіколоніальність URL: <https://pastfutureart.org/glossary/> (дата звернення: 06.10.2025).
2. Креативна деконструкція. URL: <https://tmf-museum.com/pro-muzey/kreatyvna-dekonstruktsiia/> (дата звернення: 06.10.2025).
3. Лебон Г. Психологія народів / перекл. з фр. І. Андрущенко. Київ, 2025. 272 с.
4. Лебон Г. Психологія натовпу / перекл. І. Андрущенко. Київ, 2024 URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Le_Bon_Hiustav/Psykholohiia_natovpu/ (дата звернення: 06.10.2025)
5. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Nietzsche_Friedrich/Po_toi_bik_dobra_i_zla_Henealohia_morali.pdf? (дата звернення: 06.10.2025).
6. Підтримка деколонізації в музеях / Ukrainian Institute; Museum Association. URL: https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/supporting-decolonisation-in-museums-ukrainian-traslation_pidtrymka-dekolonizacziyi-v-muzeyah_.pdf (дата звернення: 06.10.2025)
7. Руденко С. Б. Креативна деконструкція: концепція нової експозиції Музею театрального, музичного та кіномистецтва України. Київ, 18 с.
8. Саїд Е. Культура й імперіалізм. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Said_Edward/Kultura_i_imperiializm/ (дата звернення: 06.10.2025).
9. Саїд Е. Орієнталізм. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Said_Edward/Orientalizm/ (дата звернення: 06.10.2025).

10. Таліб Н. Н. Антикрихість. Про (не)вразливе у реальному житті. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Taleb_Nasim_Nikolas/Antykrykhkist_Pro_nevrazlyve_u_realnomu_zhytti/ (дата звернення: 06.10.2025).
11. Хрущов М. Виступ на засіданні XV сесії Генеральної Асамблеї ООН, 12 жовтня 1960 року та ін. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Kiwu2fzyzLU> (дата звернення: 06.10.2025).
12. Altar gates / V&A Museum. URL: <https://collections.vam.ac.uk/item/O157713/altar-gates-ishchenko-oleksii/> (дата звернення: 06.10.2025).
13. Fanon F. The wretched of the earth. URL: https://monoskop.org/images/6/6b/Fanon_Frantz_The_Wretched_of_the_Earth_1963.pdf (дата звернення: 06.10.2025).
14. Latour B. Is Europe's soil changing beneath our feet? URL: <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/downloads/179-CONTINENT-SORBONNE-GB-pdf.pdf> (дата звернення: 25.11.2025).
15. Le Bon G. The Psychology of Socialism URL: <https://archive.org/details/cu31924030349587/page/n3/mode/2up> (дата звернення: 06.10.2025).
16. Popper K. The Logic of Scientific Discovery. URL: <https://philotextes.info/spip/IMG/pdf/popper-logic-scientific-discovery.pdf> (дата звернення: 06.10.2025).
17. Rudenko S. Museum as technology. DOI: <https://doi.org/10.46284/mkd.2023.11.1.1>.
18. Selected Subaltern Studies. URL: <https://archive.org/details/dli.bengal.10689.12740/page/n21/mode/2up> (дата звернення: 06.10.2025).

References

1. Bedarieva, S. (n.d.). *Ambicolonality*. Past/Future/Art. Retrieved from: <https://pastfutureart.org/glossary/> [in Ukrainian].
2. Creative deconstruction. (n.d.). TMF Museum. Retrieved from: <https://tmf-museum.com/pro-muzey/kreatyvna-dekonstruktsiia/> [in Ukrainian].
3. Le Bon, G. (2025). *The psychology of peoples*. Trans. by I. Andrushchenko. Kyiv [in Ukrainian].
4. Le Bon, G. (2024). *The crowd: A study of the popular mind*. Trans. by I. Andrushchenko. Retrieved from: https://chtyvo.org.ua/authors/Le_Bon_Hiustav/Psykholohiia_natovpu/ [in Ukrainian].
5. Nietzsche, F. (n.d.). *Beyond good and evil: On the genealogy of morals*. Retrieved from: https://shron1.chtyvo.org.ua/Nietzsche_Friedrich/Po_toi_bik_dobra_i_zla_Henealohia_morali.pdf [in Ukrainian].
6. Ukrainian Institute, & Museum Association. (2024). *Supporting decolonisation in museums*. Retrieved from: https://ui.org.ua/wp-content/uploads/2024/01/supporting-decolonisation-in-museums-ukrainian-traslation_pidtrymka-dekolonizacziyi-v-muzeyah_.pdf [in Ukrainian].
7. Rudenko, S. B. (n.d.). *Creative deconstruction: Concept of a new exhibition of the Museum of Theatre, Music and Cinema Art of Ukraine*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Said, E. W. (n.d.). *Culture and imperialism*. Retrieved from: https://chtyvo.org.ua/authors/Said_Edward/Kultura_i_imperiializm/ [in Ukrainian].
9. Said, E. W. (n.d.). *Orientalism*. Retrieved from:

https://chtyvo.org.ua/authors/Said_Edward/Orientalizm/ [in Ukrainian].

10. Taleb, N. N. (n.d.). *Antifragile: Things that gain from disorder*. Retrieved from: https://chtyvo.org.ua/authors/Taleb_Nasim_Nikolas/Antykrykhkist_Pro_nevrazlyve_u_realnomu_zhytti/ [in Ukrainian].

11. Khrushchev, N. S. (1960, October 12). *Speech at the 15th Session of the United Nations General Assembly* [Video]. YouTube. Retrieved from: <https://www.youtube.com/watch?v=Kiwu2fzyzLU> [in Russian].

12. Altar gates. (n.d.). Victoria and Albert Museum. Retrieved from: <https://collections.vam.ac.uk/item/O157713/altar-gates-ishchenko-oleksii/> [in English].

13. Fanon, F. (1963). *The wretched of the earth*. Retrieved from: https://monoskop.org/images/6/6b/Fanon_Frantz_The_Wretched_of_the_Earth_1963.pdf [in English].

14. Latour, B. (n.d.). *Is Europe's soil changing beneath our feet?* Retrieved from: <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/downloads/179->

CONTINENT-SORBONNE-GB-pdf.pdf [in English].

15. Le Bon, G. (1911). *The psychology of socialism*. Retrieved from: <https://archive.org/details/cu31924030349587/page/n3/mode/2up> [in English].

16. Popper, K. (1959). *The logic of scientific discovery*. Retrieved from: <https://philotextes.info/spip/IMG/pdf/popper-logic-scientific-discovery.pdf> [in English].

17. Rudenko, S. (2023). *Museum as technology*. DOI: <https://doi.org/10.46284/mkd.2023.11.1.1> [in English].

18. *Selected subaltern studies*. (n.d.). Retrieved from: <https://archive.org/details/dli.bengal.10689.12740/page/n21/mode/2up> [in English].

Стаття надійшла до редакції 03.11.2025

Отримано після доопрацювання 04.12.2025

Прийнято до друку 15.12.2025

Опубліковано 29.12.2025